

No 1. aprīļa spēkā stājas jauna valsts kompensējamo zāļu izrakstīšanas kārtība; plānotais pacientu ietaupījums – līdz 25 miljoniem eiro gadā

Veselības ministrija

Zāļu valsts aģentūra

Nacionālais veselības dienests

Veselības inspekcija

Sākot no 1. aprīļa, Latvijā spēkā stājas Pasaules Veselības organizācijas (PVO) un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) rekomendēta valsts kompensējamo zāļu izrakstīšanas kārtība. Tā paredz, ka ārsti Latvijā, tāpat kā Igaunijā, Lietuvā un tādās turīgās valstīs kā Vācijā, Somijā, Nīderlandē, Dānijā, Zviedrijā un citās Eiropas valstīs, kompensējamo zāļu A saraksta receptēs norādīs zāļu aktīvo vielu, nevis zāļu nosaukumu. Savukārt aptiekās no vienādas iedarbības zālēm pacientam izsniegs tās zāles, kurām ir zemākā maksa. Šādu prasību paredz Ministru kabineta noteikumi par kompensējamo zāļu un medicīnisko ierīču apmaksas kārtību¹, lai Latvija pārņemtu Eiropas praksi zāļu izrakstīšanā, kā arī novērstu situāciju, kad pacientiem jāiegādājas dārgākās zāles, ik gadu pārmaksājot ap 25 miljoniem eiro, lai arī zemākas cenas zāles ir tikpat kvalitatīvas un drošas un ar tādu pašu ārstniecisko iedarbību.

“Pārejai uz zāļu aktīvās vielas jeb starptautisko nepatentēto nosaukumu lietošanu zāļu receptēs ir nacionāla mēroga nozīme, jo tādējādi Latvija ne vien ievieš līdzīgu praksi kā citviet Eiropā, bet arī nodrošina, ka zāles pacientiem, sevišķi ar zemākiem ienākumiem, kļūs ievērojami pieejamākas, gada laikā ļaujot iedzīvotājiem ietaupīt līdz pat 25 miljoniem eiro,” jaunās kārtības ieguvumus uzsver veselības ministre Ilze Viņķele.

Jaunā kārtība paredz, ka 70% gadījumu no visu ārstniecības personas izrakstīto kompensējamo zāļu receptu skaita gada laikā tiks norādīta zāļu aktīvā viela, nevis zāļu komerciālais nosaukums, bet aptiekā pacientam no vienādās iedarbības zālēm ir jāizsniedz tās zāles, kurām ir zemākā cena.

Savukārt gandrīz katrā trešajā kompensējamo zāļu receptē jeb 30% gadījumu ārsti varēs izrakstīt zāļu komerciālo nosaukumu, norādot tam medicīnisku pamatojumu.

“Citās Eiropas valstīs, kur darbojas šī kārtība, zāļu komerciālais nosaukums tiek izrakstīts krietni retāk nekā Latvijas 70/30 modelī. Tādējādi Latvijā ieviestais modelis

ļauj nodrošināt gan pacientu tiesību, gan ārstu profesionālās darbības ievērošanu,” uzsver I. Viņķele.

Savukārt PVO Eiropas reģionālā direktora īpašais pārstāvis Latvijā Dr. Mišels Tjerāns norāda, ka “zāļu aktīvās vielas izrakstīšana veicina racionālu zāļu lietošanu un ievērojami uzlabo vispārējo veselības aprūpes kvalitāti, pacientiem nodrošinot līdzvērtīgas efektivitātes zāles par zemāku cenu. Tāpat šīs sistēmas ieviešana ir būtiska saziņai un informācijas apmaiņai starp veselības jomas profesionāļiem, zinātniekiem un visām iesaistītajām valstīm un starptautiskajām organizācijām, kas strādā, lai uzlabotu veselības aprūpes kvalitāti un zāļu pieejamību,” akcentē Dr. M. Tjerāns.

Zāļu valsts aģentūras direktors Svens Henkuzens uzsver: “Aktīvā viela ir zāļu galvenā ārstējošā viela, tā ir uzrakstīta uz visiem iepakojumiem latīniski, lai to saprastu ārsti un farmaceiti visā pasaulē vienādi. Pirms zāles ar jaunām aktīvām vielām tiek pārdotas, Zāļu valsts aģentūra vienā no Eiropas Savienības valstīm pārliecinās, vai zāles pacientam palīdz uzlabot veselību, pārliecinās, ka zāles ir drošas un neizraisa tādas blakusparādības, kas ir tik smagas, ka neatsver ieguvumu veselībai, un vai tablete satur nepieciešamo aktīvo vielu, palīgvielas, kas nodrošina zāļu krāsu un formu, un tajās nav nekā lieka. Un šim uzņēmumam, kas zāles reģistrējis, ir ekskluzīvas tiesības vienīgajam pārdot šo aktīvo vielu. Pēc 10 gadiem arī citi uzņēmumi drīkst ražot šo aktīvo vielu. Bet pirms tam uzņēmumam ir jāpierāda, ka zāles tiks ražotas tikpat augstā kvalitātē un ka aktīvā viela cilvēka organismā nonāks līdzvērtīgā daudzumā. Turklāt izejvielas zālēm ar vienu aktīvo vielu dažkārt nāk no vienas un tās pašas rūpnīcas. Tā kā par šīs aktīvās vielas drošību un iedarbību jau zinām 10 gadus, nav nepieciešams veikt ar cilvēkiem jaunus pētījumus par šo zāļu iedarbību un drošību, kas rada izmaksu ietaupījumu.

Līdz ar to daudzām zālēm atšķiras tikai iepakojums, zāļu izskats, palīgvielas, taču aktīvā viela, kas pacientu ārstē, ir viena un tā pati. Šie pierādījumi jāstagādā kompānijai, kas zāles vēlas reģistrēt, savukārt viena no Eiropas zāļu aģentūrām šos pierādījumus novērtēs. Darbu mēs Eiropā nedarām dubultā, ja kompānija zāles vēlas pārdot vairākās valstīs, to novērtē tikai vienā valstī, savukārt pārējās zāļu aģentūras pārliecinās par novērtējuma kvalitāti. Jau šobrīd septiņi no desmit pārdotajiem iepakojumiem ir ar zināmām aktīvām vielām jeb t.s. ģenēriskās zāles.”

Savukārt Nacionālā veselības dienesta direktors Edgars Labsvīrs norāda, ka zāļu aktīvās vielas izrakstīšana valsts kompensējamo zāļu receptēs jau līdz šim ir bijusi ierasta prakse daudziem ārstiem arī Latvijā: “Ja kopumā e-receptes E-veselības sistēmā regulāri izraksta aptuveni 2500 ārstu, tad laikā no 2019. gada janvāra līdz 2020. gada janvārim zāļu aktīvās vielas nosaukumu receptēs kopumā izrakstījuši 1808 ārsti. Savukārt 2020. gada janvārī vien zāles ar aktīvo vielu vairāk nekā 70% gadījumu izrakstījuši aptuveni 3,5% ārstu. E-veselības sistēma jaunajai e-recepšu izrakstīšanas

kārtībai ir gatava. Šobrīd apzinātas iespējas padarīt aktīvās vielas izrakstīšanu ērtāku un ātrāku, jo salīdzinājumā ar oriģinālo medikamentu izrakstīšanu aktīvās vielas izrakstīšana ārstam ir nedaudz darbietilpīgāks process. Taču, izrakstot recepti atkārtoti, sistēmā saglabājas tās sagatave un nav nepieciešams recepti rakstīt no jauna.

Lielākā daļa pacientu, kuri līdz šim lietojuši lētākās references zāles, kas ir kompensējamo zāļu sarakstā, arī turpmāk varēs lietot sev ierasto medikamentu, jo Nacionālais veselības dienests izvērtējis, ka vairāk nekā 85% gadījumu references medikamenti sarakstā nav mainījušies.

Līdz ar brīdi, kad tapa zināms, ka ar 1. aprīli stāsies spēkā jaunā kārtība, 250 kompensējamajiem medikamentiem ražotājs ir samazinājis cenu, tai skaitā 50 lētākajām zālēm ir samazinātas cenas.

Lai atvieglotu pāreju uz jauno valsts kompensējamo zāļu izrakstīšanas kārtību, Veselības ministrija (VM), Zāļu valsts aģentūra, Nacionālais veselības dienests un Veselības inspekcija jau kopš aizvadītā gada novembra ir uzsākuši ārstu un farmaceitu informēšanu par aktīvās vielas izrakstīšanas kārtību.

“Līdz šim ir ieguldīts ievērojams darbs ārstu un farmaceitu informēšanā – ir sagatavoti un izplatīti skaidrojošie video par zāļu aktīvās vielas izrakstīšanu e-veselības sistēmā, bukleti gan digitālā, gan drukātā formā, esam piedalījušies un skaidrojuši jauno kārtību ārstu un farmaceitu pasākumos – konferencēs un semināros, kā arī izvietota informācija tematiskajos ārstu un farmaceitu medijos un izsūtīti informatīvi materiāli, ko izsniegt pacientiem. Savukārt no 16. marta līdz aprīļa sākumam tiks uzsākta nacionāla mēroga iedzīvotāju informēšanas kampaņa “ZINI un NEPĀRMAKSĀ”, par ārstu, farmaceitu un pacientu informēšanu stāsta veselības ministre.

Kas jāņem vērā pacientiem?

- Iedzīvotājiem jaunā valsts kompensējamo zāļu izrakstīšanas kārtība būtiskas izmaiņas vai neērtības pēc 1. aprīļa neradīs. Ir iespējamās situācijas, kad farmaceits izsniegs zāles, kuru iepakojums, krāsa vai forma var atšķirties no ierastajām, bet šo zāļu iedarbība būs vienāda un šīm zālēm būs tāda pati kvalitāte un drošums.
- Veselības ministrija un Zāļu valsts aģentūra tāpat kā līdz šim, lai izvairītos no nevajadzīgiem satraukumiem, aicina iedzīvotājus, kam nepieciešamas valsts kompensējamās zāles, receptes saņemšanai savlaicīgi apmeklēt savu ārstu.

Fakti:

- Aktīvā viela ir zāļu galvenā ārstējošā viela. Palīgvielas veido zāļu formu, krāsu,

garšu un citas īpašības.

- Zālēm ar vienādu aktīvo vielu un tādu pašu iedarbību var būt dažādi ražotāji, nosaukumi, izskats (krāsa, forma vai iepakojums) un var atšķirties to cena.
- Lai pacientiem būtu jāmaksā mazāk, ārsts kompensējamo zāļu receptē no 1. aprīļa norādīs tikai zāļu aktīvās vielas nosaukumu.
- No zālēm ar vienādu aktīvo vielu un iedarbību valsts maksā par tām (kompensē), kurām ir zemākā cena.
- Ja būs medicīnisks pamatojums, ārsts kompensējamo zāļu receptē norādīs un valsts pacientam kompensēs arī dārgākas zāles ar tādu pašu aktīvo vielu un iedarbību.
- Ārsts un pacients sarunas laikā vienojas par to, vai pacients lietos valsts kompensētās zālēs, šādā gadījumā ārsts izrakstīs kompensējamo zāļu recepti.

• Nemiet vērā, ka no 1. aprīļa aptiekā piemaksāt par dārgākām valsts kompensējamām zālēm vairs nevarēs.

- Zāļu aktīvās vielas jeb starptautiskais nepatentētais nosaukums ir norādīts uz zāļu iepakojuma maziem burtiem un nereti slīprakstā, un tas ir arī lasāms visu zāļu lietošanas instrukcijās. Šis nosaukums uz iepakojuma atrodas līdzās lielajiem burtiem uzrakstītajam konkrēta ražotāja ieviestajam zāļu nosaukumam.
- Iedzīvotājiem noderīga informācija par jauno kārtību un kampaņas “ZINI un NEPĀRMAKSĀ” materiāli ir publicēti tīmekļa vietnē: www.esparveselibu.lv.

1 2020. gada 1. aprīlī stāsies spēkā grozījumi Ministru kabineta 2006. gada 31. oktobra noteikumiem Nr. 899 “Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība”.

Papildu informācijai

Dita Okmane

Zāļu valsts aģentūras

Sabiedrisko attiecību nodaļas vadītāja

Tālr.: +371 67078422, 25400181

E-pasts: Dita.Okmane@zva.gov.lv

